

Pannótervek

Egy esztendeje hirdettek meghívásos pályázatot az MSZMP Szeged városi bizottsága tanácskozó termének falát díszítő nagyméretű pannóra. Nyolc szegedi képzőművész vett részt, készített tervet e murális munkához. A hely és a feladat lényegéből adódóan olyan nagyméretű alkotást vártak a szegedi festőktől, mely tükrözi pártunk politikáját, kifejezi jelenünk, szocialista építőmunkánk eredményeit, épít a hagyományokra, a munkásmozgalmi örökségre s bemutatja Szeged városának fejlődését is. Lényegében tehát arra az ötvenhatvan esztendő forradalmi folyamatra utal, melynek világméretű győzelmét, igazságát Szeged városának fejlődése is reprezentálja.

A benyújtott nyolc terv készítői közül a zsűri négy alkotót további munkára kért fel. A második fordulón *Dér István*, *Novák András*, *Pataki Ferenc* és *Zombori László* vettek részt. Az újabb, már nagyobb méretű terveket a nyár végére kellett elkészíteni, ezután bírálta el a Képző- és Iparművészeti Lektorátus által kijelölt szakzsűri. E bizottság véleménye leszögezi, hogy mind a négy művész gondos munkát adott be, a tematikai elvárásokat helyesen értelmezték a tervek készítésekor. Külön is érdemes néhány szót szólni a négy művészről és alkotásajkról.

Dér István tervének lényege a múlt és a jelen szembeállítása az emberi kapcsolatok tükrében. Tervének döntő részét figurák, jelképpé növelt attributumok, s városképi motívumok töltik ki. Összintén meg kell mondani, hogy a második terve tartalmában és megoldásaiban is gyengébb, mint az első elképzelés.

Novák András az első fordulón három tervet készített. Valóban tervek voltak, jelzészerűen és nagyvonalúan vázolt fel egy szegedi motívumokkal gazdagított felvonulást, egy erős és folytonosságot sugárzó akcsoportot s egy jelképekből épülő szimbolikus kompozíciót. Mostani tervén hagyományos úton jár, szinte e műfajban konvencionális témát dolgoz fel: felvonulás, ünnepi hangulat, zász-

lók zárt, tömör szerkezetben. Kiemelkedik e mű klasszikus szimbólumaival, szigorú rendjével, kellemes ritmusával, eleven, friss festőiségével.

Pataki Ferenc az előző terv újszerűsége után még eredetibb felfogású pályamunkával rukkolt ki. Elrugaszkozva a konvencióktól, terve vízió-szerűen utal az eszmei mondanivalókra. Nem didaktikus, mégis figyelembe veszi a hely és mondandó emelkedettségét, s mindezt elgondolkodtató erővel érzékelteti.

Zombori László régebbi tervét fejlesztette tovább. Ez az erőteljes, plakátszerű, léptékváltásokkal gazdagított, bonyolult kompozíciójú, sokfigurás alkotás a múlt, jelen és jövő szellemében fogant. Montázsai átlós szerkezetben idézik a három politikai időszak fő eseményeit. Lendületes alkotás, nagy atmoszférateremtő erővel, ám a méretek növelése mindezen erőnyeket nagymértékben csökkentené.

A zsűri véleménye alapján *Novák András* festőművészt bízták meg a városi pártbizottság székébe kerülő pannó elkészítésével. Az eredeti méretű terv kartonját és egy megfestett részletet jövő év március 5-ig kell elkészítenie.

Pataki Ferenc és *Zombori László* második fordulóra készült alkotását megvásárolják s ezek a művek közművelődési intézményeket fognak díszíteni.

Lezárult hát egy pályázat — már ami a művészek többségét érinti. Eldől a megbízott személye, ám bizonyosak lehetünk benne, hogy ezen a pályázaton, mely a szocialista mecénásság és a helyesen értelmezett lokálpatriotizmus szép példája volt, minden résztvevő nyert. Megmérte önmagát, felkészültségét, tudását. Olyan témában, mely sajnós, „fehér holló” képzőművészeti életünkben. S a majdani megvalósult művel, a megvásárolt alkotásokkal mindenki gazdagabb lesz, aki majd látni fogja ezeket a képeket, s netán elgondolkodik, töpreng előttük.

Képeinken: főt: Novák András és Zombori László terve, alul: Dér István és Pataki Ferenc pályamunkája.

Tükröm, tükröm, mondd meg nekem... — kérleli tükröt vissza-visszatérően a gonosz királynő, ám a tükör csak az igazat mondhatja: Szép vagy, szép vagy, szép királyné, de Hófehérke számszor szebb náladnál. Ez a mesemotívum gyakran eszembe jut kiállításokon, színházi nézőtér széksoraiban, szemközt a mozivászonnal, a kékesen villanó képernyő előtt. A mondat természetesen másként fogalmazódik, hiszen a művészet tükröző szerepére, feladatára, a megvalósulás szándékára és színvonalára kérdez rá. Arra kíváncsi, hogy napjaink sokszínű művészete mennyire képes hű, igaz tükröt lenni szocialista életünknek? Hogyan villannak fel e tükrökben munkásarcok, dolgozó emberek, munkás hétköznapiak és örömteli ünnepek, apró gondok és a társadalmi élet szerkezetét mozgó energiák? Arra kérdez rá ugyanis, amiről sok szó esik az utóbbi években, ami vitákat is borzol, hullámokat kavarr, de mindenképpen állásfoglalásra késztet művészt, kritikus, közönséget egyaránt. Művekben realizálódó állásfoglalásra a művészt, nyílt, őszinte, a gondolkodástól se retentő véleménymondásra a közönséget. A kérdés pedig: *elfoglalta-e jelentőségéhez méltó helyét a munkás szocialista művészetünkben?*

Túl tudott-e lépni az elmúlt évek felszínes és külsődleges ábrázolásain a film; a színpadot élő-eleven munkásemberek népesítik-e be a panoptikumfigurák és kötelező pozitív hősök helyett; valóságos konfliktusok gordiuszi csomóit bogozza-e az író, vagy álproblémákon rágódik; nyílt szívvel és tiszta értelemmel néz-e, nézhet-e a ma munkásembere saját arcmására kiállítótermekben, vagy vázlatzerű illusztrációkkal és a helytelen szellemi-beállítást szülte életlen képekkel találkozunk?

Megannyi fontos kérdés, de ez csak a felmerült gondolat egyik, művelődéspolitikai oldala. A másik a *közművelődési jellegű: igényli-e a munkásember és tükröbe pillantást?! Érdeklie-e az emberek sokaságát önmaga életének, gondjainak, keserveinek vagy éppen örömeinek visszaverődése?*

Az otthon függő festett tulipános keret és a foncsorozott üveg között szaporodnak a feljegyzések, cédulák. Feledékenység ellen gyűjtöm őket, hiszen biztos, hogy reggelente *belelépek*

Tükröm, tükröm...

a tükörbe, így hát nem feledhetem ezeket a hevenyészve odavetett, megírásra váró dolgokat sem. Az előbbi témához is csoportba gyűlt néhány.

(1) A nemrégiben lezajlott szegedi munkásfilmművek sikeres és értelmes vitáinak egyik megízlelendő tanulsága: az emberek nem azokat érzik legfőbb gondolataiknak, lényeges problémáiknak, amelyeket a ma magyar filmművészei munkás témájú filmjeikben celluloidszalagra rögzítenek. Az már más kérdés, hogy saját gondolataikat képesek-e szintetizálni, apró-cseprő ügyekben meglátni az általános érvényű igazságot, a tükörből visszanező arcban felfedezni mások tekintetét is. Ezért hihetetlen számukra az igazgató, aki bársonyszékét felcseréli a hegesztőpisztollyal; a faluról városba került fiatal lány sorsa, aki minden nehézsége ellenére is továbbtanul, de nem megy férjhez gyereke apjához; az építőipari brigád, melynek tagjai nem fogadják el a prémiumot.

(2) Az utóbbi hónapok színházi előadásai között előkelő helyet foglaltak el azok a darabok, melyek munkástémát — tehát szocialista jelenünk fő kérdéseit — dolgoztak föl. (Az Uránbányászok Pécsen, a Történelem alulnézetben a Tháliában, a Cserepes Margit házassága a 25. színházban, vagy éppen az immár tévés, színházi és filmes siker, a szovjet Egy pü-ülés jegyzőkönyve.) A kérdés csupán az, kik e színházi előadások látogatói? Jó volna tudni, hogy a gyárakban, munkáskörnyezetben bemutatott előadások mellett hányan mentek el a színházba, hány vitát, beszélgetést szerveztek az előadásokról, s a felmerült gondolatoknak volt-e szabad tere. Ehhez már csak tényleg egy köztözködő megjegyzés: jó volna látni a Fővárosi Tanács művelődésügyi fősztályának indokait: miért az Operettszínház társulatát részesítették nívó-díjban a munkások körében végzett közművelődési tevékenységért?

(3) A most is található Vásárhelyi Őszi Tárlat megnyitóján kérdezte meg valaki: „Emlékszik még Szalay Ferenc nagy korszakára a 60-as évek derekán? Akkor festette a Cantata Profanát,

az Esküvőt, a Temetést, s főleg a Téesz-közgyűlést. Mind-mind olyan kép volt, mely magas művészi színvonalon tükrözte az időszak legfontosabb társadalmi problémáit. Úgy látszik, vagy egyszerűbb lett a hetvenes évek derekára a világ, vagy a művészek nem képesek bonyolultságában megragadni azt.”

(4) Néha felsóhajt az ember, micsoda nagyszerű talajból táplálkozhat nálunk az elkötelezett munkásábrázolás, a szocialista tartalmú művészet. Gondoljunk csak a két világháború közötti évtizedek művészettörténeti értékű, országhatárokat túllépő alkotásaira: 1919. plakátjaitól József Attila költeményein, Derkovits és Dési-Huber képein át Déry Tibor nagyszabású prózai tablóig. És néha felsóhajt az ember, hogy ezt a tiszta, szép hagyományt hogyan öltöztette egyenruhába a sematizmus, s hogyan gyártotta sorozatban a szintetizált művészetünkre süttött kliséket. Mágis terhes e dicsőtelen örökség. De nem kötheti a szárnyas lovat annyira gúzsba, hogy a legutóbbi húsz esztendőben ne rúghatott volna fel a csillagokig. Teremtett is a szocialista magyar művészet olyan alkotásokat szinte minden műfajban, mely példákul szolgálhat azoknak, akik részesei voltak a hagyományteremtésnek, s a felröppentő fiataloknak is.

Művészetpolitika és közművelődés egyben járnak. Egymás nélkül léteziketlenek, torzó voltak önmagában a satnyulást hordozza. A kettő közötti kapcsolatot, az összekötő hidat kell erősíteni, szélesíteni, a szélső pólusokat úgy közelíteni, hogy ne kelljen se művészi engedményeket tenni, se a közönséget doppingszerekre szoktatni. „Forr a bor” — szoktuk mondani, ha valahol megindul az erjedés és tisztulási folyamat. A közművelődési határozat, a XI. kongresszus, majd a nemrég megalkotott közművelődési törvény ezt a tisztulást, erjedést hivatott elősegíteni. Hogy ne homályos és görbe tükrökbe kelljen nézni, s a kép tiszta és igaz legyen. S akkor naponta kérdezhetjük: „Tükröm, tükröm, mondd meg nekem...”

TANDI LAJOS

